

De Friezen hoefden Huismans niet

Geplaatst: 06 juni 2008 08:25,
laatste wijziging: 06 juni 2008
08:25 door onze redacteur
Willem Bouwman

Zondag is het honderd jaar
geleden dat het Christlik
Selskip werd opgericht door
ds. Sipke Huismans uit
Anjum. In zijn vaderland werd
hij niet geëerd.

Sipke Huismans, een
boerenzoon uit Loënga bij
Sneek, kreeg het inzicht van zijn leven tijdens een college van dr. Abraham Kuyper aan de
Vrije Universiteit. Hij hoorde Kuyper zeggen dat de taal door God gegeven was en dat het
Fries geen dialect maar een zelfstandige taal was. Die woorden troffen Huismans in het hart.
Hij was een geboren Fries, de zoon van een eenvoudige boer uit Loënga bij Sneek, en hij
dacht en sprak in het Fries. Het liefst zou hij zijn leven wijden aan die taal, maar dat kon niet,
omdat hij dominee wilde worden. Evangeliebediening en ijver voor de Friese taal zouden niet
samengaan. Op het college van Kuyper werd hij van dit misverstand verlost. Een Friese
dominee, concludeerde Huismans, mocht, nee moest preken en bidden in het Fries.

Huismans was een discipel van Kuyper, in denken en doen. Vervuld van zijn nieuwe inzicht
riep hij de Friese VU-studenten bij elkaar om te praten over de stichting van een Friese
studentenvereniging op gereformeerde grondslag. De bijeenkomsten moesten met Friese
gebeden geopend en gesloten worden. Een van de aanwezigen, Seakle Greijdanus, later
hoogleraar in Kampen, vond een gebed in het Fries te ver gaan en bood felle tegenstand. Maar
Huismans gaf geen krimp en haalde zijn gelijk. Op 26 november 1898 werd de
oprichtingsbijeenkomst van de nieuwe vereniging, Natio Frisica, met een Fries gebed
besloten. Ook Seakle Greijdanus schreef zich in als lid.

Een gruwel

Huismans werd in 1901 bevestigd als predikant van de Gereformeerde Kerk in Anjum, een
dorpje boven Dokkum. In de pastorie, in de gemeente en op het kerkplein sprak hij in het
Fries, maar op de kansel moest hij bidden en preken in het Nederlands. Het was hem een
gruwel, een miskennis van de Friese taal als schepping Gods. Hij vond het Nederlands een
kerktaal, vergelijkbaar met het Latijn in de middeleeuwen, en zei dat er een nieuwe
Reformatie nodig was om de Nederlandse taal uit de Friese kerken te verdrijven.

Zulke woorden klonken de ouderlingen van Anjum vreemd in de oren. Voor hun gevoel was
het Fries de taal van het dagelijks leven, de taal van de straat, de taal van zonde en vermaak,
ongeschikt voor het gebed en het verkondigen van Gods woord. Over heilige zaken werd
slechts in het Nederlands gesproken. De kerkenraad vond het zelfs niet goed als Huismans in
de consistorie de Friese taal gebruikte. „Niet overal, ja schier nergens in zijn vaderland was
men op zijn werken voor de eigen taal gesteld”, schreef zijn collega Jan Waterink.

Huismans was een strijder en joeg zijn idealen ook langs andere wegen na. Als het Friese volk en de Friese taal door God geschapen waren, moesten de Friezen eerbiedig kennismaken van de Friese geschiedenis en de Friese literatuur, en zich niet meer alleen richten op de Nederlandse literatuur en de Nederlandse geschiedenis. Huismans vond het treurig dat de kinderen in Anjum wel wisten wie Willem van Oranje was, maar zwegen als hun naar de eerste Friese Nassau werd gevraagd, Willem Lodewijk. Aan zulk zondig onbenul zou het Christlik Selskip een einde moeten maken.

Huismans wilde ver gaan met het Christlik Selskip. In de oprichtingvergadering op 8 juni 1908 vroeg hij de Friese christenen hun taal te gebruiken tot eer van God, in de kerk, de school en in de literatuur.

Voor Huismans was taalstrijd een principiële strijd. De Friese taal moest op alle Friese scholen worden ingevoerd, met een beroep op de vrijheid van onderwijs die de gereformeerden zo dierbaar was.

Nieuwjaarskaart

Huismans was een nerveus en emotioneel mens met weinig talent voor compromis. In weerwil van de kerkenraad schreef hij nieuwjaarskaarten met een Friese tekst, die hij door de koster onder zijn gemeenteleden verspreiden liet. In welluidende woorden en sarcastische uithalen bepleitte hij het vrouwenkiesrecht, het zingen van gezangen en het stakingsrecht. Bevreemding en afwijzing werden zijn deel, tot schade van zijn gezin. In Anjum was hij getrouwd met de dochter van de notaris, Lina Banda, met wie hij zes kinderen kreeg. Voor de toekomst van de kinderen zou het goed zijn als het gezin uit het afgelegen Anjum vertrok. Maar Huismans wachtte vergeefs op een beroep uit Friesland en leed daar ernstig onder. In 1916 nam hij in arren moede een beroep naar Zevenhoven in Zuid-Holland aan. „Toen hij uit Anjum wegging”, meende Jan Waterink, „was het alsof hij een lieve doode ging begraven. Iets in zijn oog was verdoft.”

Twee jaar later werd Huismans predikant in Doetinchem, waar hij zich maar moeilijk thuis ging voelen. Hij werd gekweld door een rugkwaal die hem het werken vaak onmogelijk maakte. In 1924 werd hij ongeneeslijk ziek. Spreken in het Nederlands was hem altijd moeilijk afgegaan, maar op zijn sterfbed kon hij die taal zelfs niet meer verstaan. Een dag voor zijn dood kreeg hij bezoek van Jan Waterink. „Hij gaf me een boodschap mee. 'Zeg aan onze kerken, dat ze nooit verlaten de zuivere lijnen, door Kuyper getrokken.'”

Huismans overleed op 19 juli 1924 in de leeftijd van 51 jaar. Hij werd begraven op het kerkhof van Loënga. „Zijn lichaam werd ter ruste gelegd in den bodem van zijn Friesland. In zijn geboorteplaats wacht zijn stof den dag der opstanding”, schreef Waterink in het in memoriam.

Maakwerk

Het duurde lang voor Huismans' werken vruchten droegen. Tien jaar na zijn dood sprak de gezaghebbende Leeuwarder predikant dr. W.A. van Es op een predikantenconferentie over het gebruik van het Fries in de gereformeerde eredienst.

Volgens Van Es was het Fries geen taal maar slechts 'maakwerk' en had God in zijn voorzienigheid aan Holland de leiding toebesloten. „En wij prijzen ook in dit opzicht weer de leiding der goddelijke voorzienigheid.” De rede werd gedrukt en vond veel aftrek.

Pas na de oorlog gingen de gereformeerde synoden schoorvoetend akkoord met Friese preken en gebeden in de kerk.

Maar het Nederlands werd nooit verdrongen of zelfs maar overschaduwd door het Fries.

Bron: Nederlands Dagblad
